

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 14 fil., a dóua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la «Re-
dactiunea şi Admini-
stratiunea Unirii»

în
Blaş.

Anul X.

Blaş 20 Octobre 1900.

Numărul 42.

Dreptate.

În sfîrşit s'a făcut o dată şi Ro-
mânilor dreptate.

Poporul nostru, cel mai străvechiu
locuitor pe aceste ţinuturi, ce le lo-
cuesce şi azi, a fost considerat mai
tot-dea-una de stăpânitorii ce s'au pe-
rîndat, ca un neam bun de exploatat.

El a lucrat pămîntul, de multe ori
steril, ca să facă bani, cu cari se plă-
tăscă darea mare, — şi-a crescut cu
multe neajunse copii, ca să-i sacrifice
pentru apărarea patriei, — a trecut
adese în ţeri străine, a muncit din greú,
ca să trimită bani celor rămaşi acasă
şi să-şi achite datoriţele faţă cu stat.

Şi în schimb?

Cine mai doreşte să audă răspunsul?
Noi îl scim cu toţii. În schimb, ca să
nu vorbim de alte acuse, i se aruncă
în faţă că e slab patriot, trădător chiar.

Ţeranul de rînd alătura cu inte-
ligentul erau timbraţi într'o formă.

Într'o formă era trădător ţeranul,
scos afară de pe la judecătoria şi bat-
jocorit, că nu scie limba oficiósă, ca şi
inteligentul preterat şi respins din tóte
slujbele statului, pentru că mai ţinea
la neamul din care s'a născut.

Şi mai mult, ori de câte ori plân-
gerile noastre treceau graniţele ţerii, şi
ori de câte ori, câte un diplomat milos,
cerea explicaţii pentru tractarea, de care
eram împărtaşii, tot-dea-una acésta
acusă răutăciósă era chemată să esplice

măsurile aspre puse la cale în potri-
va noastră.

Şi reclamările noastre nime nu le
audia, dar nici nu avea cine să le
asculte.

Acum, la sfîrşitul veacului al XIX
ni se face o dată dreptate.

Étă cum!

În Corniareva, o comună în Banat,
com. Caraş-Severin, nisce ingineri mă-
surau izlaurile. Fricoşi şi păţiti cu ast
fel de regulări, câţiva ţereni cer es-
plicaţii. Inginerii îi trimit la notar,
notarul la ingineri, pân' ce în sfîrşit,
sub cuvînt, că pot să se nască turburări,
se aduc gendarmi, cari şi impuşcă
câţiva din ei. Casul acesta a dat
ziarelor unguresei material bun.

Special „Magyar Szó,” fóia lui
Bánffy, a întrecut şi de data asta pe
toţi cu scorniturile sale. Nici mai
mult, nici mai puţin, de cât revóltă,
pusă la cale de urmaşii lui Iancu,
veniţi din Ardeal, spre a pune capet
tirăniei magiarilor. Şi seriind înainte
pe acest calapod, „M. Szó” a debitat la
adresa Românilor un şir de calumnii şi
minciuni ne mai pomenite.

Dar, i s'a infundat!

Congregaţia comitatului, întrunită
înainte cu o săptămână la Lugos, s'a
ocupat şi de minciunile foi bánffyste.
Însuşi vicecomitele şi-a ţinut de da-
torinţă „a lua poziţie şi a da espresinne
scandalisării sale faţă cu aceste acu-
saţiuni cu totul nebasate şi desmintite prin
datele cercetării sevărşite” şi a propus, ca

congregaţia să respingă din oficiu scrisese
ziarului „M. Szó,” din motivul, că în
comitat nu există nici un fel de tur-
burări de naţionalităţi şi că prin ast fel
de scornituri se vatămă „în modul cel
mai grav sentimentul poporaţiunei ro-
mâne a acestui comitat, dovedit tot
dea-una ca patriotic.” Raportul vice-
comitelui, după chiar estrasul protocolar
publicat, a fost primit unanim şi con-
gregaţia a respins cu indignare acusa-
ţiunea, că turburările acestea şi-ar avé
motivele sale în sentimentele nepatriotice
şi infidele ale locuitorilor români ai
comitatului Caraş-Severin. — Propunerea
acésta a fost apoi întregită în sensul, că co-
muna Corniareva să fie provocată a
intenta proces de pressă ziarului „M.
Szó” şi că procurorul să i se atra-
gă atenţiunea asupra acestor articlii,
prin cari se agită în potri-
va naţionalităţii române.

Propunerile aceste primite unanim,
ne-au surprins. Atâta abnegare şi curaj
din partea celor din fruntea comitatului
Caraş, n'am aşteptat. Urma va alege
înse, dacă acésta dreptate ce se face o
dată şi poporului românesc, e pornită
din motive sincere şi că scutul, pe
care organele guvernului îl dau po-
porului nostru, e oferit cu dragostea,
cu care de altcum datorinţa ar avé să
o facă.

Dacă așa va fi, noi vom fi cei
dintâi, cari ne vom bucura de acésta
întórcere spre bine.

Feuilleton.

Gânduri de toamnă.

Aşa îmi sînt de dragi sările de toamnă,
frunzele îngălbinite şi răcorosul aer, —
îubesc așa de mult melancolia atrăgătoare a
acestui anotimp, ce samănă unui om ce-și
lea adio de la lume. Cu malestătea-l gravă
orizontul purpurii îmi alintă sufletul, mă
atrage, mă transportă în depărtare, în lumea
viselor plăcute, — de parte peste marginile
pămîntului, acolo unde totul e mai curat și
mai dulce, unde virtutea e mai frumoasă,
mai sigură și fără prihană. . . .

O! așa de dulce și mîngăetor e a-ți
transpune sufletul acolo peste masa de nori
— între strălucitórele stele.

Privese estasiat cerul seain; cu o vie
credință, cu speranță întăritóre, cu un ferbinte
dor mă dau pradă aripelor închipuirei, cari
mă duc sus, tot mai sus spre o lume tainică
și ferită, — unde în o dulce armonie viețuesc

toți, unde nu e nici ingratitude, nici pizmă,
nici păcat. . . .

Ér melancolicul cânt de adio al paserilor,
purpurul sórelui ce apune, șișăitul tainic al
frunzelor, șótele de iubire a zefrului să-
galnic. — Îmi sînt tovarășii de drum. . . .

Şi cum, gândirea îmi plutesce în
eteruri mi-se pare că vin cu mine și frum-
sețile naturii tóte, — vin și ele ca să scape
de aerul rău și infect trecënd în o lume
mai curată și mai fericită, în lumea idealelor
unde binefacerea cu mulțămítă e respłătită,
meritul cu recunoscință, virtutea cu laudă
și iubirea cu ferbinte dragoste.

Aceea lume e de tine, natură măreță
și strălucitóre! . . .

Căci în acest culb de pizmă și de
ură plin, sublima-ți armonie nime nu o
admira, și dacă cine va totuși rămâne în-
cântat de tine, acela e un nevređnic, care
în faţă te admiră, ér de dos te ríde.

Vină! vină să sburăm spre orizontul
magic și fermecător și înapoi să nu
ne mai întórcem; căci acolo lacrimile ne-
vinovaților nu curg, geamétul tânguitor al
celor flămîndi nu s'aude, nu s'aude strigătul
de fală al lăudăroșilor, nu s'aude sarcasmul
mușcător al atelilor; acolo nu-l nedreptate,

nu-l păcat. . . . Sboră sus, tot mai sus și
nu lăsa aci nimic din splendórea-ți strălu-
citóre! Adă cu tine cântul desfătător, odorul
ce ne înviórá simțurile, adă cu tine și pă-
durile răcoritóre cu mândrele lor frumseti;
închide în cornul binecuvîntal al tēu tot,
tot ce e bun și nobil ca să rămână pe
pămînt singur omul pradă pustiirei. . . .

Să nu te înduplece oftările și lacrimile
fățarnice ce le vor vērsa după tine ai tēi
copii, fii desmoșteniți ai idealului. Fi ne-
îndurătóre! Așa-i că dacă lumea sufletescă
a pruncului e stricată, singurul mijloc de
îndreptare e rugămintea și admonierea?
Înse aci trebuie un biciu, un biciu aspru și
nemilos, un biciu al lui Dumnezeu, căci
altcum vor ríde ómenii de a ta slăbiciune.

Tu, scumpă și încântătóre natură, ești
vístierul și crescătórea gingașă a omeniei.
Ce păcat că n'o înțeleg, ori că nu vor s'o
înțelegă ei — acésta. În tóte ale tale e
puterea lui Dumnezeu și a lui bunătate, și
nu e nime, care se pótă ceti arcanele tale,
nu e nici unul, care să pótă descifra cartea
ta plină de îndreptătóre și fericitóre înțē-
lepiciuni și învățături.

A lor inimi depravate, reci și nesim-
țitóre să nu le mai mîngăie cîntecu-ți jalnic.

din mormint ar fi venit în ajutor creștinilor în contra Tătarilor, hotărînd ast fel biruința.⁹⁾ Decî în fond, tradiția noastră, influențată de legenda unghurască, are în vedere mai ales întemeierea principatului Moldovei în urma acelei expediții în contra Tătarilor.

În legătură cu acest fond istoric, tradiția întemeierii mai caută se explice, în mod etiologic, originea română și religia ortodoxă a românilor, cum și numele lor. Pentru explicarea faptelor date — *numele, limba, religia* — s'a inventat, pe temeiul unei vage amintiri despre originea română, narațiuni despre frații *Roman* și *Vlachata*, ca străbuni eponimi ai *Românilor* sau *Vlachilor*, și despre urmașii lor care păstrează în Roma, în luptă cu latinii, vechia lor credință ortodoxă, până la aședarea lor în părțile unghurene, pusă prin anacronism în același timp cu întemeierea principatului Moldovei. Nu mai insistăm asupra lipsei totale de fond istoric în acest mit ast fel format.

Dar tradiția ne dă și un nume istoric: este *Formosus papa*, în a cărui vreme urmașii lui *Roman* și *Vlachata*, adică *Românii* s'au despărțit de *Latinii*, sau — cum zice ea — *Latinii* sau „*Râmleii noi*“ de *Români* sau „*Râmleii vechi*“. Acest element istoric merită o deosebită atenție ca tradiție națională.

Papa *Formosus* (891 — 896) stă, în adevăr, în raport atât de apropiat cu faptul despărțirii noastre de biserica romană, căreia aparțineam dintru început, în cât amintirea lui în tradiția noastră dă acesteia o neașteptată valoare istorică. Să vedem deci care au fost legăturile noastre cu biserica romană până la despărțire, și ce rol are papa *Formosus* cu privire la desfacerea acestor legături.

Întrebarea ce se impune aici înainte de toate este: când și cum am primit noi creștinismul. După unii, *Românii* s'au născut creștini; după alții, *Românii* ar fi primit creștinismul de la *Slavi*. Părerea din urmă, întemeiată pe existența limbii slavone în biserica noastră, trebuie definitiv înlăturată pe temeiul fără greș al limbii românești. Terminologia creștină de origine latină, cu modificările proprii fonetice românești, pune mai pe sus de orice ce îndoiește, că *Românii* au primit creștinismul în formă latină.¹⁰⁾

Acest adevăr incontestabil este chiar unul din argumentele principale ale adversarilor continuității noastre în Dacia lui *Traian*, care susțin că *Românii* n'au putut primi creștinismul roman, de cât în peninsula balcanică. Căci afară de o frasă mai mult retorică în o scriere polemică a lui *Tertulian* (pe la 200), care spune că „numele lui *Christos* domnește chiar între neamurile *Sar-*

maților, *Dacilor*, *Germanilor* și *Seyților*“,¹¹⁾ nici o mărturie nu există despre răspândirea creștinismului în Dacia pe timpul dominației romane, când noua lege era încă aprig persecutată în imperiū. Abia după recunoșterea creștinismului în imperiul roman sub *Constantin cel Mare*, când Dacia lui *Traian* nu mai făcea parte din imperiū, *Românii* s'ar fi putut face creștini. În acel timp înse creștinismul român în formă latină nu s'a putut desvolta de cât în provinciile romane din sudul Dunării.

(Va urma.)

Serbările jubilarie din Lugos.

(Fine.)

Consistoriul plenar.

Luni în 8 Octombrie s'a ținut consistor plenar, la care sub presiunea Ill. Sale Dni Episcop, au luat parte 4 canonicii, 12 protopopi și 7 asesorii consistoriali. Ill. Sa deschidînd consistorul, relevă însemnătatea zilei care a motivat convocarea acestui consistor și mulțămesc clerului, renunțării doctoreștilor și tuturor celor ce au contribuit la strălucitul succes al serbării zilei de ieri; apoi toți cei de față sculându-se, cu mare pietate și vii emoționali, reînnoiesc profesiunea credinței părinților noștri de la 1700.

Ill. Sa dă unele deslușiri și informațiuni asupra însemnatelor chestiuni a autonomiei și a congrueli, și după aceea se porcede la citirea rapoartelor: avocatului diecesan despre stadiul proceselor fundamentale; raportul casei centrale diecesane, despre starea fondurilor diecesane cu finea anului 1899; raportul statistic despre starea diecesei ș. a.

Prânzul festiv.

După terminarea ședinței consistoriului plenar, la orele 1 p. m. a avut loc un prânz festiv la curtea episcopescă, la care au fost invitați membrii *Vener. Capitlu*, toți protopopii, asesorii consistoriali, preoții cari nu plecaseră încă din *Lugos*, dirigenții celor trei coruri, pe cum și vre-o câți va frunțași greco-catolici.

În decursul prânzului P. S. Domn Episcop pe deplin îndestulit de strălucita și imposanta reușită a festivităților jubilarie, cu ochii scâldați în lacrimi, mulțămesc membrilor *Vener. Capitlu* și *Clerului* pentru marea în-sufletire cu care și-au dat concursul lor la celebrarea acestor festivități. Apoi cu cea mai mare mângâiere a inimii sale constată, ca pe cum la 1700 protopopii și preoții români din cele mai depărtate colțuri ale țării au alergat, trecînd peste o mulțime de greutăți, împrejurul arhierelui lor, spre a croi o sorțe mai bună bisericii străbune, ast fel și acum, e drept în număr mai mic, după ce și în loc de un singur *Arhier* din darul Domnului, patru avem, mișcați de același gând fericit și conduși de același spirit puternic, protopopii și preoții din extremitățile acestei întinse diecese au venit și s'au grupat împrejurul arhierelui lor, ca toți într'o simțire, dovadă să dăm lumii prin serbătorirea memoriei părinților noștri, despre dragostea nu mai puțin înflăcărată, despre interesarea nu mai puțin viuă, ce cu nespusă mândrie o nutrim și ne silim a o cultiva într'ale noastre piepturi, față de prosperarea și înflorirea bisericii noastre greco-catolice române.

P. S. Sale îi răspunde Ill. Sa Domn Petru Pop, vicar general, apoi vorbesc și alții și masa se ridică.

¹¹⁾ *Adversus Judaeos* cap. VII. *Migne*, *Patrologia* latina II, 650.

Inchier.

Însemn aici de inchiere, că venitul curat al concertului a fost 400 de corone. și că în pauza balului 12 feciori din *Tievaniu-mare*, îmbrăcați în frumos costum românesc, au jucat cu mare precizie jocurile naționale *călușeriul* și *bătuta*. Jocurile au fost admirate de mulți străini, ér călușerii au fost foarte vii aplaudați.

Trecut-au așa dară și aceste serbători strălucite a căror amintire pururea nestersă va rămâne din mințea și inima celor ce au avut fericirea de a fi de față la acelea. Manifestarea puternică a credinței și a alipirii față de s. noastră biserică, ce s'a desfășurat cu aceea ocaziune, este nu numai o nespusă mângâiere pentru inimile noastre, ci tot o dată ne întărește în speranța și credința, că până ce aceeași s. biserică ast fel de fil are, tot mai puternică și mai glorioasă va fi spre a iubitului nostru popor românesc bine și fericire.

Revistă bisericăscă.

Roma. Se dă ca sigur faptul, că la cel mai apropiat consistor va fi creat cardinal între alții și msgr. *Taliani*, nunțul apostolic din *Viena*, care va fi apoi înlocuit prin msgr. *Sambacetti*, din *München*. *Taliani*, după cum se știe, e bolnav de mai mult timp.

Austria. Jubileul bătrânului episcop de la *Diakovár* a avut ca urmare un aspru dorgator dat arhieriscopului *Stadler* de la *Serajevo*. În o vorbire rostită cu ocazia acésta, *Stadler* ar fi făcut politică croată. Măiestatea Sa l'a admoniat pentru acésta. După serbările de la *Diakovár* arhieriscopul a mers la *Roma*, unde prin primirea ce i-s'a făcut, se afirmă că s'a desavuat *Curtea* din *Viena*. De aci apoi a început a se ventila prin ziare, că între *Curtea* imperială și *Vatican* ar exista raporturi foarte încordate, și că contele *Reverter*, ambasadorul de la *Vatican*, va fi revocat „*Osservatore romano*“, organul *Vaticanului*, face sfîrșit acestor preținse încordări. Sfinția Sa nu se amestecă în afacerile interne ale nici unui stat, și primind bine pe *Stadler*, s'a făcut aceea ce se face cu orice care episcop, fiind bine primiți cu toții.

Revistă politică.

Afaceri interne. Între obiectele ce vor fi desbătute în actuala sesiune va fi și înarticularea căsătoriei moștenitorului de tron *Franz-Ferdinand* cu contesa *Chotek*. Ziarele *Kossuthiste* scriu de pe acum contra acestui proiect de lege. „*Egyetértés*“ de pildă, spune, că partida *Kossuthista* nu știe de căsătorii morganațice și puțin o împoartă, dacă așa ceva se impacă ori nu cu legea de casă a *Habsburgilor*. Peste tot acest proiect, zic ei, e o ilegalitate, care dacă ar ajunge să fie înarticulat ca lege ar fi foarte primejdios. Făcea *Kossuthista* ica poziție foarte hotărîită contra acestei înarticulări.

⁹⁾ *Chronicon Dubnicense*, ed. *Florianus*, *Historiae Hungaricae fontes domestici* III, 152. Cf. *Zur Geschichte der Rumänen in Marmarosch*, *Romänische Revue*, *Viena* 1890, și *Originile principatelor Române*, *București* 1899, pag. 96 squ., unde am dat analiza acestei părți a tradiției, cu privire la descălecatul lui *Dragos*.

¹⁰⁾ Probele pentru acésta sînt arătate mai ales la: *Tomaschek*, *Zur Runde der Haemus-Halbinsel* (din *Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften Ph-hist. Cl. XCIX*), *Viena* 1882, pag. 52. squ.; *Chifu*, *Cuvinte creștine în limba română*, *Columna* lui *Traian* 1882, pag. 462 squ. 1883, pag. 82 squ.; *Săinean*, *Încercare asupra semasiologiei limbii române* *București* 1887, pag. 28 squ.

Luni a fost primit proiectul de lege a ministrului Hegedüs despre voiajorii comerciali, prin care se regulază comanda de negoț și industrie. Un singur deputat a fost contra acestui proiect de lege, atât de mult reclamat din partea comercianților cinstiți.

România. O foarte bună impresie a făcut declarația dlui Pallade, un membru marcant al opoziției liberale, relativ la aderarea liberalilor spre a scăpa țara de criza economică ce bântue și acum. Declarația dlui Pallade, că, dacă guvernul va face economii, el nu va avea aderenți mai sinceri, de cât în liberali, a dovedit, că acest partid știe ce datorințe are, atunci, când țara trece prin grele încercări, ca și acum, când se impun cele mai întinse economii, și se cer cele mai mari jertfe spre a fi ușurate finanțele statului. Strălucita cuvintare a dlui Pallade a deslănțuit ropote de aplause în sinul majorității.

Ministrul Marghiloman a fost zilele trecute la Viena, unde după o lungă întrevedere cu contele Goluchowski, a fost primit de Majestatea Sa. În această audiență, politica României a fost mult laudată de Împăratul, care a felicitat pe ministru pentru aplanarea conflictului bulgăresc. La sfârșitul vizitei dl Marghiloman a fost decorat de Majestatea Sa „spre a onora politica înțeleptă a României.”

China. După cum se știe Împăratul chinez s'a declarat gata să deie satisfacția cerută de nota germană. O conferință a delegațiilor puterilor interesate a constatat înse, că e vorbă de o tragere pe sfără. Principalii agitatori ai boxerilor lipsesc de pe lista celor ce au să fie pedepsiți; mai de parte, pedepsele nu sînt de gravitatea cerută. Conferința a remonstrat și a cerut înasprirea pedepselor și executarea lor în fața unei delegații a reprezentanților puterilor străine.

Transvaal. La 12 Octobrie c. s'a împlinit un an, de când a izbucnit acest război, care a aruncat o pată neștersă asupra Anglezilor, atât de mult laudată pentru principiile lor liberale. Un an a trecut, dar războiul n'a luat sfârșit. Buri n'au încetat ostilitățile. Și acum trupele engleze întimpină aproape la tot pașul, cete de buri, cari îi atacă fără cruțare.

Din o scrisoare publicată de un africaner în ziarul „Times”, apare evident, că populațiunea republicelor din sudul Africei nu se va liniști așa ușor. „Nici odată noi africanerii din Transvaal, Orange și Cap, nu vom renunța la aspirațiunile pentru independență. Dacă n'am isbit pentru moment de a vă isgoni din Africa, . . . dacă sintem condamnați să rămănem un timp ore care sub drapelul englez, putem să ne pregătim chiar de pe acum pentru ziua, când vom fi în măsură să ajutăm pe dușmanii nostri.”

După însăși rapoartele lordului Roberts, englezii cu ocazia unor ciocniri avute cu Buri, au suferit pierderi însemnate.

Corespondințe.

Dorim calendare bune!

Aflându-ne pe pragul unui nou sezon de redactări calendaristice, aflăm de indispensabilă accentuarea îndreptării pentru venitorii calendare.

Când o fac această, mai ales în firul controverselor petrecute și relative la schimbarea stilului a calendarelor noastre, trebuie să anticipăm, că la asta nici de cum nu mă îndemnă „motive dogmatice”, ci pur și simplu „binele” poporului nostru și „reputațiunea” editorilor de calendare.

În decursul anului curent adevărat, lăsând la o parte pe cei morți (de mortuis nihil nisi bene), după suferirea desastrului cronologic din partea calendarului Iulian, în mijlocul poporului nostru s'au ivit atâtea complicațiuni și daune în timp și materie, în cât dacă doctorii calendarelor noastre nu vor afla și prescrie rețete infalibile pentru calendarele edate, apoi eu din parte-mi prevestesc o carantină generală și cât se poate de trainică calendarelor noastre românești.

Înțeleg mai ales „*cronologia târgurilor*.”

Trecând adevărat peste împrejurarea tragicomică, că notarii și judeii comunali cu ocaziunea rătăcirilor de târguri, emaneate din calendarele noastre (mai ales fiindu-le eschise venitele din ședulele de vite): trag aspre și grele afurisiri asupra calendarelor românești, — dar apoi a te uita, cum economul își mână vitele la târg cu 3—4 zile înainte de a se începe, sau apoi cum merge cu una sau două zile prea târziu, și se întornă cu neclintitul propus de a dicta sentință de moarte calendarului său și cu o pagubă considerabilă în timp și materie, — asta la tot cazul te scote din amorțelă.

Scăderea calendarelor noastre cu privire la târgurile de vite și de țară în anul curent a fost generală, de ore ce zilele de târguri din țara noastră în relațiune cu stilul vechi s'au schimbat, ăr cele din calendarele românești n'au voit să se schimbe.

Altă eroră generală a fost și este, că unele din calendarele noastre procurându-și datele necesare pentru târguri de la locuri necompetente, au greșit mereu și au făcut să greșescă și mai amar cetitorii.

Erorile speciale sînt mai multe.

Unele calendare adevărat însemnă târgurile o dată după „ziua”, o dată după „începutul” târgurilor, ceea ce constituie motiv de confuziune. Eroră această ar putea fi bine îndreptată așa, că termenul de târguri să se însemne tot de-auna cu „ziua”. Ast fel apoi poporul s'ar putea orienta în mod precis, de ore ce bine știe, că aproape toate târgurile se încep cu 3 zile înainte de „ziua”. ăr dacă voiesc a se conforma după „ziua” de târg, această în calendar ar putea-o afla exact.

Alte calendare însemnă târgurile acum după stilul vechi, acum după cel nou, ceea ce dă ansă la o confuziune și mai mare.

Scăderea această ar putea fi îndreptată numai așa, dacă „ziua” de târguri s'ar însemna precis cu „ziua stilului nou” și numai în paranteze ziua stilului vechi, de ore ce numai în cazul acesta s'ar putea orienta poporul așa, pe cum în sensul ordinațiunilor și a modificărilor ministeriale s'au conces și s'au anunțat acele târguri, ăr de altă parte totuși calendarul ritului nostru ar pute indica precis ziua corespunzătoare.

Alte calendare însemnă multe târguri după sărbătorile apusene. Împrejurarea această ără dă ansă la complicațiuni, de ore ce poporului nostru său îi sînt necunoscute aceste sărbări, sau apoi le confundă cu ale noastre, căutându-le și neaflându-le în șirul acestora. Eroră această ar fi bine emendată așa, ca toate târgurile să se însemne cu indicarea numerică și precisă a „zilei” de târg, în sensul alineatului precedent.

Cumcă calendarele noastre conțin și alte scăderi, sau că omit lucruri folositoare în hatărul unor nefolositoare, asta nu e lucru vechi. La punctul acesta încă e de dorit deci, ca pe venitor în decursul redactării de calendare, întru toate să se aibă în vedere bunăstarea economică a lui, așa în cât din toate paginile se potă trage ceva folos.

Din nou și cât se poate de accentuat trebuie să mai repetesc, că fiind indicarea târgurilor prin calendare prima și cea mai momentosă grijă economică pentru poporul nostru, care profesază aproape exclusiv singurul comerț de vite, stimații noștri editori de calendare se binevoiesc a pune un pond deosebit pe procurarea datelor la „*compunerea cronologiei de târguri*”, dacă voiesc se facă bine real și să le trecă calendarele. La din contră poporul nostru cu zimbet de dispreț va trece pe dinaintea librărilor și va zice: „Calendarele noastre românești ne fac capul calendar, punga goală și vremea perdută. Să le folosescă cei ce le-au făcut!” — O spun din vastă esperință.

În colo așa cred, că edarea de calendare nici nu poate se aibă alt sens, de cât ca poporul să folosescă și poporul să le și cumpere. Inteligența în cea mai mare parte își are calendarele sale de specialitate, și editorii foarte puțin pot conta la sprijinul ei. Prin urmare dacă calendarele sînt menite poporului, apoi pentru el să se și facă. *)

Romaeo.

Visitațiune canonică.

Din diecesa Orădii-mari 19 Oct. 1900.

Cu plăcere vin a vă raporta despre visitațiunea săvîrșită în zilele trecute prin Magnificul Domn Moise Nyeș, canonic de Oradea-mare.

Magnificul Domn canonic în 13 a. l. c. cu trenul de de dimineața a sosit în Arduș, însoțit de Rssimul Dr. Felician Bran, Archidiaconul părților Sătmărene. La gară l'a așteptat fruntașii poporului cu parochul local, carele l'a adresat câteva cuvinte de salutare.

*) Ori cine va afla de drăpă cererea dlui corespondent, dar, să nu se uite, că n'ai de unde primi o cronologie exactă a târgurilor. Răului s'ar putea ajuta mai bine așa, dacă toate datele false și greșite din calendare s'ar notifica editorii pe câte o corespondință, în chipul acesta s'ar face ceva, alt cum plângeri peste plângeri. — Red. „Unirii”.

PARTE SCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfintului Augustin.

VIII.

(Continuare.)

Și pe cum sufletele perfecte ridicându-se din această lume tristă, prin focul credinței și al blândeții lor, în continuu doresc a-și afla un conducător, care se le ajute în sborul lor mai înalt, ast fel și aceste ființe demne de admirat, *Fabiola, Paula, Eustochiu, Marcella* se grupază în jurul sfintului Ieronim, care le explică s. Scriptură și le umple de lumină, ce în inimile lor să preface ca tot deuna în sacrificii, devotament și tot felul de abnegațiuni. ¹⁾

Dacă Augustin s'ar fi îndurat a-și întorce și el privirile spre această priveliște, fără îndoielă și sufletul lui ar fi fost răpit. Dară sînt timpuri, când sufletul nu tea în seamă nimica, și sînt timpuri, când ochiul să uită și inima nimic nu observă. Augustin întru atîta a fost de convins că biserica catolică învătă despre Dumnezeu și om absurdități, cari cu mintea omenescă nu se pot cuprinde și cari înădușesc geniul, — în cât nici nu l-a venit în minte să mai privească și în partea acésta. ²⁾ Și deși câte odată se ivia în sufletul lui deschis idea să converseze cu vreun învățat al bisericii romane, care l-ar putea explica adevărata învățatură, totuși nu s'a nesusit să o facă, fie pentru că el însuși a ținut de nefolositoare această conversare, fie pentru o ascunsă și instinctivă groză de lumina adevărată și de sacrificiile, cari stau în legătură cu diava. ³⁾

Convins prin aceste prejudeții, că biserica catolică, nu poșede adevărul; sciind din propria sa experiență, că nici învățatura lui Manes nu îl poșede, și în fine aducându-și aminte că în scrierile filosofilor în deșert l'a căutat, și că nici când nu a găsit în ele pace sigură: Augustin în urmă a început a se îndoi de toate, și zicându-și cu amar, că adevărul e numai vis — a intrat în școala filosofilor *academici*, cari învățau că nimic nu e sigur și cert în lume.

Curiôsă miseriă a sufletului omenesc! E'tă geniul cel mai strălucit, spiritul cel mai p'etrunzător, cel mai estins și cel mai activ, care într'un lung șir de ani se ostenește întru căutarea adevărului, și după ce, ca o naiă fără cârmă e aruncat în coce și în colo, de toate vînturile și de toate valurile, finesce prin a-și aduna aripile și desperază de a mai afla adevărul!

Totul e îndoios, totul e nesigur! De nicăiri nu se înseninază, ironiă și batjocură răsună din tot locul! Acésta e perina, pe care Augustin voia să-l odihnescă capul ostenit și să-și închidă ochii desperați. „Et nunc reges intelligite!“ — *Și acum regilor înțelegeți* — (Psalm. 2. 10). Acum voi Regi ai minții omenesci înțelegeți, și voi toți cari căutați lumina adevărului învățați!

Nu sciū dacă sînt omeni, cari se potă dormi pe perina dubietății, se potă dormi un somnul dulce și liniștit, ce recrează corpul ostenit, ci măcar acel somn amar și agitat, pe care Dumnezeu nu îl denegă nici celui mai mare păcătos. Dacă sînt e sigur că Augustin nu se ținea de acest fel de omeni!

Spiritul lui era cu mult mai înalt și inima lui, deși p'etată, totuși nu era așa de coruptă, ca să-și fi găsit plăcere întru întunec. Nici distracțiile Romei, nici plăcerile spirituale, de cari avea parte, nici succesele ce îi încoronau ostenețele, nu l-au putut împrăstia neliniștea sufletului; tristetă adâncă îl mistuia și în tocmai ca morbosul, care nicăiri nu-și află stare, plin de amarăciune se reintorse obosit, la un pat, ce nu era gătit, tocmai pentru el.

Nu peste mult îl prinseră frigurile; un morb ferbinte îl chinuia, drept fruct al neliniștei sale, éra peste câteva zile viața îi ajunse în pericol. „Eram mai mort — zice Augustin — mergeam spre mormînt, îngreunat de sarcina păcatelor mele comise în contra lui Dumnezeu, în contra mea și în contra de aprôpelui meu, apoi de greutatea păcatului original, de care încă nu mă scăpasem prin botez.“ Ceea ce mări încă pericolul era, că nici nu a cugetat să-și întorcă măcar privirea rugătoare către ceriū. Cu 22 ani înainte de acésta, ca copil mic sub paza unei mame creștine și-a uitat de durerile sugrumătoare, și și-a întors privirea spre suflet și eternitate. Și acum, ca june, aprôpe perdut în labirintul cetății mari, departe de privirile scutitoare a iubitei sale mame, acuși-acuși el móre fără părere de rău, fără de rugăciune și fără de preot, fără de Christos și Dumnezeu, ba ce e mai mult e aprôpe să móră cu sarcasmul pe buze și cu înpietatea în inimă. „Eū nu ceream botezul într'un pericol așa de mare — zice el — și nu numai că nu mă gândiam la botez, ci rîdeam și îmi băteam joc de el.“ „O Dumnezeu! meu, — adauge mai de parte, — unde aș fi ajuns dacă aș fi murit atunci. În foc, între torturi, amésurat faptelor mele, după rînduieia neschimbată a providenței tale.“ ¹⁾ Spre norocirea lui răul a încetat, frigurile pe încetul l-au trecut, puterile i-s'au reintors, și nu peste mult Augustin trecu peste ori ce pericol.

Augustin, care cu spiritul său cel mare și adâncit tot de una cerceta după cauzele lucrurilor și-a pus și întrebarea: ore pentru ce l-a scăpat Dumnezeu din pericol, și că ore când el pe marginea mormîntului insulta pe Dumnezeu, ce mână va fi reținut mânia lui Dumnezeu, care acuși-acuși era să-l lovescă? Și în acest cas, ca și de altă dată, el nu a hesitat a mărturisi clar, că acésta numai mamei sale o pôte mulțami. „Iubita mea mamă nu scia, că-s morbos, dară pentru aceea neîncetat s'a rugat pentru mine.“ — „Pentru că nici când nu putu spune din destul“, esclamă el cu puterea elocinței sale, „cât m'a iubit ea și cu cât mai mare grije m'a născut după suflet, de cât după trup.“ ²⁾ Și apoi adauge aceste cuvinte dintre cele mai oratorice, ce au erupt de pe buzele omenesci sau mai bine din inimă omenescă: „dar Tu, Dumnezeu meu n'al permis, ca eū să mor într'o stare așa de tristă, pentru că dacă mórtea mea, — o mórte vecinică, ar fi ajuns la cunoștința mamei mele, l-ar fi rănit inima, în cât nici când nu s'ar mai fi vindecat.“ ³⁾

Se zice, că o mamă nu pôte fi mângăiată de pierderea fiului său. În inima ei, în adâncul internului ei este ceva, ce se sfășiă pentru tot deuna și rămâne acolo durerea, care timpul nu o vindecă, și de care cu nici o mângăiere nu te poți apropia. Dar ce va fi atunci, când o mamă creștină își vede fiul murind în fărădelege și păcat? Să ne închipuim numai un atare suflet sfînt, care și numai la vederea unei cruci sau a unui altar să înflăcăreză de credință

și iubire, și care, ca mamă trebuie să vadă, că fiul său, fiul pântecelui său, partea cea mai bună a sufletului său să departă pentru tot deuna de la Dumnezeu. „Nu, nu, — zice Augustin, — o atare rană în inima mamei mele nici când nu s'ar fi vindecat.“

„De altcum, — continuă el cu ton înălțat, — unde ar fi atâtea rugăciuni ferbinti și neîncetate, dacă nu la Tine, Dumnezeu! Aū dóră, Tu, Dumnezeu! îndurării, poți să desprețuesci inima înfrântă și umilită ¹⁾ a veduvei caste și deștepte, care a dat în abundență elemosină, care pe sfinții tîi l-a onorat și în fie care zi a luat parte la sacrificiul altarului tîu? ... Poți ore să desprețuesci lacrimile acestei veduve, prin cari nu a cerut de la Tine aur, argiut sau alt lucru trecător, ci mântuirea fiului său? Ai fi putut ore să o respingi fără nici un ajutor? Nu, Dómné! Tu ai sprijinit-o, ai ascultat-o și după eterna-ti hotărîre ai continuat lucrul spre binele meu.“ ²⁾

Augustin după cum am amintit în adevăr s'a vindecat numai de cât, și a continuat studiile și cercetările sale prin cărți, școli și monumentele Romei. Dară nici credința, nici bucuria sufletului său nu s'a mai reintors și continuând a se îndoi de toate și convins tot mai tare, că pe acésta lume nu e nimic sigur, s'a hotărît a nu se mai ocupa mai mult cu întrebări științifice, și s'a cufundat în o durere și mai adâncă, de cât cele de până acum.

Urîtul i-a mărit numai acésta durere. Augustin deschise în Roma o școală publică. Dară pe lângă totă mărimea talentului său nu a putut strînge în juru-i de cât puțin învățăcel, nu prea zeloși. — Neplăcerile la cari nu se așteptase, l-au vătămat adînc frumosul său suflet și în fine s'a disgustat cu totul de catedră. ³⁾

Se îndoia de Dumnezeu, începu a se îndoi și de omeni! Ce tortură acésta pentru un spirit, și mai ales pentru o inimă ca a lui Augustin?!

Era pe aci să desperaze de tot, când étă se auđi, că în *Milan* a devenit vacantă catedra de retorică. Acésta condițiune l-ar fi plăcut. Profesorul recunoscut și plătit de oraș nu atîrna de grația tinerimei nestătornice și petulante, ci se bucura de autoritate, de bunăstare, și ce e mai mult, de libertate. — Acésta catedră era de mare importantă, mai ales de când împăratul, alegându-și *Milanul* de reședință, l'a ridicat la rangul de nouă capitală a lumii. Augustin ceru acésta catedră și după ce a depus cu succes strălucit examenul public înaintea renunțului *Simmach*, prefectul Romei, o a și câștigat. Mângăiat în cât va de acésta onóre, încredîndu-se într'un venitor mai bun, dară desperând și mai mult de adevăr, a grăbit la *Milan* cu aceea hotărîre, că nu să va ocupa mai mult cu cercetarea adevărului, ci talentul său rar de aici în colo, și-l va consacra exclusiv studiului frumosului formal. ⁴⁾

(Va urma.)

¹⁾ L. Lagrange: Histoire de saint Paule.²⁾ Conf. I. V. c. X.³⁾ Conf. I. V. c. XI.¹⁾ Confess. I. V. c. IX.²⁾ Confess. I. V. c. 2 et 9.³⁾ Confess. I. V. c. 9.¹⁾ Psalm. 50.²⁾ Confess. I. V. c. 9.³⁾ Confess. I. V. c. 12.⁴⁾ Confess. I. V. c. 13.

vestit prin materialismul său, minunata privilegiate a fiilor lui Dumnezeu, cari dovedesc lumii că mântuire nu este de cât în numele lui Isus Christos, și că în pustiul necredinței mai tare ca ori și când stă inespugnabila cetățuie a catolicismului, pe al cărei frontispiciu întipăritău Atotputernicul nestrămutatul cuvînt: *Porțile Iadului nu o vor învinge pe ea!*

Acosta este așa dar sfînta catolică și apostolică biserică, instituită de Isus Christos pentru mântuirea neamului omenesc. Acosta este casa Dumnezeului lui Iacob, în carea și prin care, după vechia profecție a lui Malachie, se preamăresce numele Domnului întru neamuri de la răsăritul sôrelui până la apus. în tot locul aducându-se tămăie numelui său și jertfă curată, că mare este numele său întru neamuri!). Acosta este puternica împărăție, în care de la mare până la mare și de la rîuri până la marginile lumii Domnul va domni, și înaintea lui vor cădea etiopienii și vrăjmașii lui țerina vor linge. și se vor închina lui tôte împărățiile pămîntului și tôte neamurile vor slugi lui 2).

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Antropomorfisme și antiantropomorfisme în limba română, de Nicolae Sulica. Studiul literar reprodus din „Gazeta”, form. 8º mic, 95 pag., prețul 80 bani.

1) Malach. 1, 11. 2) Ps. 71, 9.

Îndreptar pentru ortografia română, Gherla 1899. Un scurt îndreptar ortografic pe baza proiectului ortografic al Academiei, de Vas. Dumbravă, prof. Beiuș. Pag. 20., prețul 24 bani.

Călindarul poporului pe 1901. Anul XVI. Sibiu, edit. „Tipografia”, pag. 159 plus inseratele, prețul 40 bani. Primul și cel mai bun călindar pentru popor. Are și de astă dată o mulțime de ilustrații frumos executate, articlile literare, poezii și „révașul” de pe anul espirat. Ca nouitate are un șematism al aședămintelor romănescii din patrie: bisericile, școlile, reuniunile, băncile. Insoțirile ș. a. îl recomandăm cu tótă încrederea.

Datinile Romanilor de la înmormintări în raport cu ale noastre de Gavril Pop canonic, Blaș 1900. Cărticica acosta de 23 pag. e un mic studiu comparativ asupra datinelor la înmormintări. Costă 20 fil și se recomandă mai ales studenților din clasele superioare. O parte din venitul curat, dl autor l'a destinat despărț. Blaș al Asociațiunii.

Henry Bolo: Tragedia Calvarului tradusă de membrii societății de lectură „Inocențiu Micu Clain” a teologilor din Blaș. Edit. societății, pag. 287, prețul 2 corone.

Scurta Istorie a lui Mihai Viteazul în amintirea celor sevărgite acum trei sute de ani de N. Iorga, prețul 1 lei.

Posta redacțiunii.

P. P. A. sosit târziu pentru numărul acesta, va urma în cel viitor. On. A. S. în O. Vă rugăm puțină răbdare.

Editor și redactor răspundător: Aurel C. Domșa.

Nr. 5252-1900. (29) 1-2

Escriere de concurs.

Din fundațiunea „Baldi” devenind vacant un stipendiu de 160 corone pe anul scol. 1900/1901, prin acosta escriem concurs la acela cu terminul de 30 Octobru n. 1900. pe lângă următoarele condițiuni:

1. Suplicantii să dovedescă, că sînt școlari gimnasiști, născuți din părinți gr. cat. pe teritoriul actualului comitat al Glușului (Coșocnei).

2. Suplicantii se alature la concursurile lor: atestat de botez, testimoniu de pe clasa gimnazială, ce aș percurs-o în anul scol. 1899/1900., testimoniu de frecventare, atestat de paupertate, atestat medical.

3. Suplicele aș se adreseze la subscrisul Consistor.

Blaș, din ședința Consistoriului arhiepiscopesc gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș ținută în 13 Octobru 1900.

Victor Mihályi de Apsia Archiepiscop și Mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș.

MERSUL TRENURILOR pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Octobru 1900.

Table with columns for destination, train type (Tren de persoană, Tren de socolară, Tren mixt), departure times, and arrival times. Routes include Budapesta-Predeal, Copșa-mică-Sibiu-Avrig-Făgăraș, Murș-Ludoș-Bistrița, Cucerdea-Oșorhei-Regh-săsesc, Ghiriș-Turda, Alba-Iulia-Zlatna, and Blaș-Küküllőszög-Sóvárád.

Notă: Ôrele însemnate în stînga stațiunilor sînt a se ceti de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. -- Numerii încaudrați cu linii mai negre însemnă ôrele de nôpte.